

REDACTIE: E. HEIMANS, ROZENGRACHT 63,

EN

JAC. P. THIJSSSE, VONDELKADE 75.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

Prijs per jaar f 3.60.

DE NOTENKRAKER.

Nauwelijks hebben we met de Libellen afgerekend, of een nieuwe trek vraagt onze aandacht, de trek der Notenkraakers. In de heele Oost-helft van ons land zijn deze merkwaardige vogels gezien: van Groningen tot Valkenswaard en tot aan de duinstreek toe. Verder westelijk zijn ze niet doorgedrongen, maar dat kan nog gebeuren, want de trek duurt soms den heelen winter.

Er bestaat zelfs een overlevering, dat bij gelegenheid van een vroegeren trek een enkel paar hier gebleven is en hier heeft gebroed. Een bekend vogelliefhebber meende zelfs, een ei ervan in zijn verzameling te hebben, maar de anderen wilden het niet gelooven. 't Zou al te mooi geweest zijn. En ik vind het ook verre van waarschijnlijk.

De Notenkraaker toch hoort in de koude luchtstreek thuis; 't is een vogel van het hooggebergte en van de poolstreken. Van de Pyreneeën tot in Japan bewoont hij de koele naaldwouden. Gelijk de meeste kraaivogels broedt hij vroeg in 't voorjaar; reeds in Februari of Maart. Hij is dan zeer stil en ingetogen en zoo komt het, dat men langen tijd zijn nest noch eieren kende. 't Is pas vijftig jaar geleden dat een paar Deensche ornithologen op 't eiland Bornholm de eerste Notenkraaker-eieren ontdekten: ze zijn ongeveer zoo groot als die van den Ekster, lichtblauw bij wit af en bedekt met

violette, groene en grijze stippen, die tamelijk gelijkmatig over 't heele ei verspreid zijn.

Buiten den broedtijd en vooral gedurende den trek betoont de Notenkraaker zich veel minder schuw. 't Is of hij nog niet geleerd heeft, hoe gevaarlijk de mensch voor zeldzame trekvogels is, vooral in den jachtijd. Ze zijn dan ook dit jaar weer bij dozijnen geschoten en 't is misschien niet overbodig, hier even mede te deelen, dat er in de groote verzamelingen van ons land al genoeg opgezette Notenkraakers aanwezig zijn. Wie er dus nog ontmoet, al heeft hij den geladen dubbelloop in de hand, wordt vriendelijk verzocht, ze met rust te laten en liever te probeeren, iets van de leefwijze dezer merkwaardige dieren te weten te komen.

In alle boeken en ook in alle kranten, die de boeken nadrukken, kan men lezen, dat de abnormale trek der Notenkraakers samenhangt met deschaarschte van hun hoofdvoedsel in de streken, waar zij gewoonlijk huizen. Dat hoofdvoedsel bestaat uit de zaden van de Arve (*Pinus Cembra* L.) een dennensoort, welks vruchten evenals die van den bekenden „Pin Parasol” (*Pinus Pinea* L.) ook wel door den mensch gegeten worden; de Tyrolers doen dat nog al.

Mislukt nu de Arve-vrucht, dan moeten zij, de Notenkraakers bedoel ik, naar andere streken trekken, om daar hun voedsel te zoeken. Dat lijkt me nu

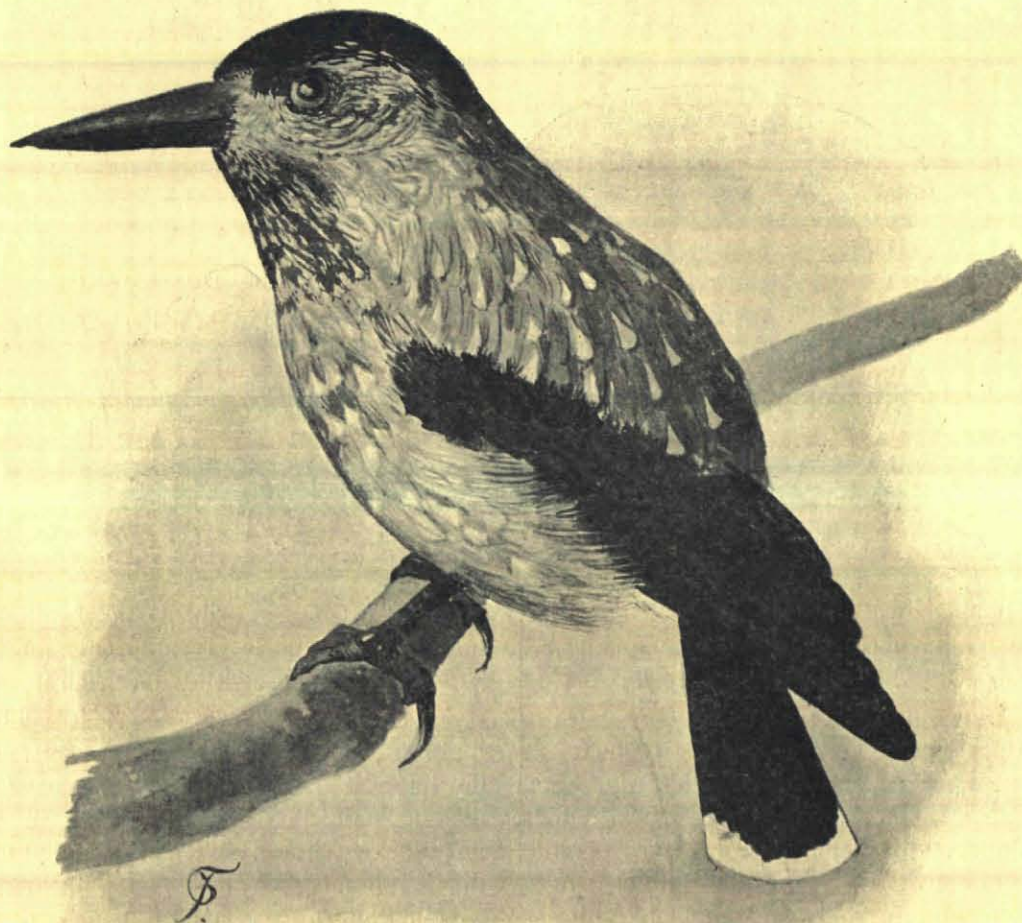
erg vreemd, want al houdt de vogel ook bij uitstek veel van Arve-nootjes, hij is toch kraai genoeg om zich desnoods met elk ander plantaardig of dierlijk voedsel te redden.

Ze zijn verzot op hazelnoten en beukepitten er. maken ook op spechtenmanier jacht op allerlei insecten, die in en onder boomschors huizen. Dat ze ook eieren en jongen van andere vogels verslinden, spreekt vanzelf, welke kraai-vogel doet dat niet?

De Notenkrakers trekken ieder jaar, maar niet altijd bereiken zij ons land. De groote massa van

vertoonen ze zich vaker dan bij ons en in Engeland zijn ze weer veel zeldzamer.

Intusschen blijft het buiten kijf, dat de Notenkraker en de Arve-den zeer nauw aan elkander verbonden zijn; de vogel broedt alleen waar Arve-bosschen voorkomen of waar dennen groeien, die na aan de Arve verwant zijn, zooals de Dwerg-Arve (*P. pumila* Pall) en de Koreaansche en kleinbloemige Arven (*P. Koraiensis* S. et Z. en *P. parviflora* S. et Z.) die in Oost-Siberië, Kamschatka en Japan de plaats van de gewone Arve innemen.

De Notenkraker.

hun leger wordt gevormd door de contingenten van de Russische en Siberische laagvlakten, die elken winter onbewoonbaar worden. Deze Russen en Aziaten nu trekken geregeld in westelijke richting tot aan de Oostzee, daar maken zij een zwenking naar 't Zuiden, om zoo hun winterkwartieren te bereiken. En nu gebeurt het wel eens, dat enkele individu's een bagatel van een paar honderd K.M. te ver westwaarts komen, 't zij, dat de weersgesteldheid ze er toe drijft, of dat ze aangelokt worden door overvloedig voedsel (we hebben o.a. dit jaar een kolossalen overvloed van beukepitten) en zoo krijgen we ze dan hier te zien. In Scandinavië

Al deze boomen hebben den Notenkraker noodig, evengoed als hij van hen afhankelijk is. We hebben hier weer een fraai voorbeeld van onderlinge hulp bij plant en dier.

Ieder weet, dat de dennenzaden door middel van luchtstroomen verspreid worden en dat zij met 't oog daarop voorzien zijn van een vliegtoestel.

Welnu, de heele Arve-groep maakt hierop een uitzondering. De zaden van deze boomen zijn ongevleugeld, hun kegels gaan niet aan den boom open, om 't zaad te laten neerdwarrelen, maar vallen met zaad en al gesloten naar beneden. Daar vergaan ze langzamerhand en dan kunnen de zaden zelf

ontkiemen, maar wat geeft dat hun, als daar duizenden kiemplantjes opslaan in den eeuwigdurenden schaduw van zoo'n zwaren den. Ze moeten onherroepelijk te gronde gaan en als er geen Notenkrakers of Eekhoentjes waren, zou het vrije Arve-woud spoedig uitsterven.

Maar nu komen de Notenkrakers, die hakken de zaden uit de kegels, terwijl ze nog aan den boom hangen. Als ze er genoeg van gegeten hebben, vullen ze hun uitzetbaren krop nog met een goeden voorraad en dragen dien weg naar allerlei bergplaatsen in bosch en veld. En als zoo'n voorraadjie dan een paar weken rustig blijft liggen, dan schieten de jonge Arve-kiemplantjes op, nog eer de vergeetachtige vogel naar zijn provisiekast omziet. Dikwijls vergeet hij die ook geheel en al, want de groote massa der Arve-zaden rijpt in 't voorjaar en dan leg je als gulzige Notenkraker wel voorraadschuren aan, maar eigenlijk zijn ze niet noodig.

Iedere jonge dame, die wel eens portretlijstjes van sparrenschubben heeft willen maken, weet hoe razend moeilijk het is, om die schubben van de kegels los te krijgen en hoeveel mannelijke hulp je daar ten slotte bij noodig hebt. Nu is een Arve-kegel nog veel steviger dan een sparappel en de Notenkraker heeft dan ook goede werktuigen noodig, om daarmee klaar te komen: korte stevige pooten met flinke teenen en sterke, gekromde nagels, om zich vast te houden en een stevigen, grooten, bijna rechten snavel om als wig en breekijzer te gebruiken.

De snavel heeft heel wat te lijden en slijt geducht af. Vooral de ondersnavel heeft daar last van. Bij jonge vogels is die even lang als de bovensnavel, maar naarmate de vogel ouder wordt, krijgt hij een

ongelijken bek en ik heb oude patriarchen in handen gehad, bij wie de ondersnavel wel een centimeter korter was dan de bovensnavel. Hoe oud die vogels waren, zou ik niet durven zeggen, maar alle kraaien kunnen stokoud worden en dus de Notenkrakers ook — en misschien zijn er wel te vinden, die nog maar een halve ondersnavel tot hun beschikking hebben.

Notenkrakers zijn gemakkelijk in gevangen staat te houden en 't ware te wenschen, dat Artis eens een paar levende vogels ten geschenke kreeg. 't Zijn prachtige vogels; de kop, de vleugels en de staart zijn metaalglanzend zwart, de veeren van rug en borst en buik zacht rossig grauw met even een herinnering van wijnrood er in en elk met een driehoekigen top van zuiver wit. Ook de uiteinden van de staartpennen en de onderdekveeren van de staart zijn schitterend wit, terwijl ook nog een witte vlek verscholen ligt in 't midden van de groote slagpennen, maar die komt alleen te zien als de vogel zijn vleugels zeer wijd uitslaat.

Ik hoop, dat onze lezers den gespikkelden zwerver nog vaak te zien zullen krijgen en ik heb een stil vermoeden dat hij op den voet gevolgd zal worden door een nog fraaier Oosterling, die heelemaal geen Arve-nootjes eet, maar toch meest in dezelfde jaren als de Notenkraker zich aan westelijke afdwalingen schuldig maakt. Ik bedoel dien prachtige vogel met den ongelukkigen naam: den Pestvogel. Let maar eens op.

JAC. P. THUISSE.

Een Amsterdamsch „Pothoofd“-Terrein.

Geruimen tijd heeft Deventer alleen de eer genomen, een „Pothoofd“ tot zijn domein te mogen rekenen, dat bijna fabelachtige terrein met zijn „z z z“-flora.

Langzamerhand echter komt er concurrentie, en zoo bezit thans ook de hoofdstad een filiaal van botanische zeldzaamheden, wanneer er al niet meer zijn. Aan gissingen willen we ons echter niet wagen, vooral niet, waar we houvast hebben aan feiten; en sedert eenige weken is het een wel geconstateerd feit, dat er te Amsterdam „Pothoofd“-planten groeien aan de Noordzijde van het IJ, in de wildernis vlak achter het Koninginnedok.

Zulke wildernissen zijn altijd heerlijke plekjes voor botanici, en daarom is het wel eenigszins

jammer, dat de belangen van land- en tuinbouw op dit punt noodzakelijkerwijze gekant moeten zijn tegen de neigingen van de beminnaars onzer wilde flora. Aan den anderen kant is het evenwel weer een troost, dat er maar weinig streken in ons land zijn, waar de bodemcultuur zóó intensief wordt gedreven, dat er geen gelegenheid meer is voor het „onkruid“ om ook eens naar hartelust te bloeien.

We hebben althans om en in Amsterdam geen klagen: geprojecteerde straten, bouwterreinen, die nog niet gebruikt worden, parken in aanleg enz.; voor zoover ze niet worden platgetreden door Amstels jeugd, worden ze onmiddellijk in beslag genomen door de vagebonden uit het plantenrijk. Gewoonlijk vindt men er verdwaalden tusschen, die van een